

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 17.07.2013
Sayı: 1104

Birgül AYMAN GÜLER
CHP İzmir Milletvekili
İçişleri Komisyonu Üyesi

18.07.2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

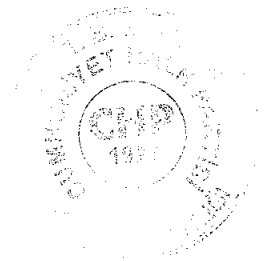
Milletvekili Seçimi Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçeleriyle birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Birgül AYMAN GÜLER
İzmir Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon				
Esas Komisyon	Anayasa			
Tarih:	11 Ekim 2013		E. No: 2/1732	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
TBMM BAŞKANI				

Tel.: (0.312) 420 57 42 - 43
Faks: (0.312) 420 69 95
Cep: (0.506) 333 35 75
e-posta: birgulayman.guler@tbmm.gov.tr
<http://www.birgulaymanguler.net>
<http://baguler.blogspot.com>
TBMM B Blok Alt Zemin 1. Banko No: 13

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BSK. LIĞI
17 Temmuz 2013
Numara:

T B M M KÜTÜPHANE VE ARŞİV İZM. BAŞKANLIĞI
17 Temmuz 2013
No : 231340

GENEL GEREKÇE

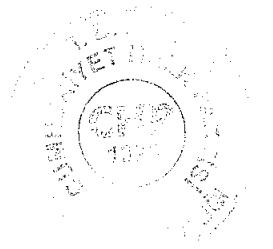
Türkiye Cumhuriyeti'nde kuruluşundan bugüne kadar yapılan seçimlerde “tek dereceli” ve “iki dereceli” olmak üzere iki tür seçim sistemi uygulanmıştır. 1923'den 1946'ya kadar yapılan seçimler iki dereceli yapılmış olup, 1946'dan itibaren tek dereceli seçim sistemi ile yapılmıştır.

Tek dereceli seçim sistemlerinin de iki ayrı şekli uygulanmıştır: 1946'dan 1961'e kadar *bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların salt çoğunluğunu alan parti o seçim çevresindeki tüm milletvekilliklerini kazandığı* “liste usulü çoğunluk sistemi”, 1961'den günümüze kadar ise *siyasi partilerin çıkaracakları milletvekili sayılarının aldıkları oy oranına göre belirlendiği* “nisbi temsil sistemi” uygulanmıştır.

Nisbi temsil sistemi de “barajlı” ve “barajsız” sistemler olmak üzere ikiye ayrılmış, 1965, 1969, 1973, 1977 seçimlerinde barajsız sistemler, 1961, 1983, 1987, 1991, 1995, 1999, 2002, 2007 ve 2011 seçimlerinde barajlı sistemler kullanılmıştır.

1982 Anayasası döneminden bugüne kadar ise, “ barajlı d'hondt sistemi” adı verilen *bir seçim çevresinde seçim kanununda belirtilen barajı aşan her partinin aldığı oy toplamı, sırasıyla 1'e, 2'ye, 3'e, ... bölünerek ve o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bu işleme devam edilerek ortaya çıkan payların, parti farkı gözetmeksizin, büyükten küçüğe doğru sıralanmasıyla milletvekillikleri partilere tahsis edildiği* sistemi uygulanmaktadır.

Hali hazırda uygulanmakta olan tek dereceli seçim sistemlerinden nisbi temsil sistemi 1961 Anayasasından itibaren yasa koyucu tarafından “daha adil” olduğu için tercih edilmiştir. 12 Eylül darbesi ile oluşan siyasal ortam Milli Birlik Komitesinin de etkisiyle “ülke barajlı d'hondt sistemi” uygulanmıştır. Daha sonraki süreçlerde oluşan tek başına iktidarlar ve koalisyon hükümetlerinin büyük ortakları parlamentodaki sandalye sayılarını arttırmak/korumak ve iktidarlarını sürdürmek maksadıyla ülke barajlı seçim sistemini korumuşlardır. Uygulanmakta olan seçim sistemleri seçim kanunları ile düzenlenmektedir. Seçim kanunları da Anayasa'ya 23.07.1995 tarih ve 4124 sayılı kanunla eklenen “Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları” başlıklı 67. maddesinin 5. fıkrasında ifade edildiği gibi “*Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir.*” hükmü gereği “temsilde adalet” ve “yönetimde istikrar” kavramları üzerine bina edilmektedir.

Bu nedenle öncelikle “seçim barajı” sonrasında da “temsilde adalet” ve “yönetimde istikrar” kavramları açıklamak gerekmektedir.

“Seçim barajı” kavramı “seçim” ve “baraj” kelimelerinden oluşturulmuş bir kavramdır. En basit anlamıyla “seçim”, tercih ve tespit etme işlemidir. “Baraj” ise engel olma, set çekme, limit koyma anlamındadır. Genel anlamda “seçim barajı” ise, siyasi partilerin parlamentoda temsil edilebilmeleri için genel seçimlerde kullanılan geçerli oyların yasa koyucu tarafından belirlenen bir oranın üstünde oy almaları halinde temsil edilebilmeleridir.

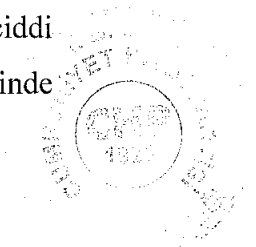
Bir diğer kavram “temsilde adalet” ise, “temsil” ve “adalet” kelimelerinden oluşmuştur. Buradaki “temsil” –adına davranma anlamında olup, “adalet” ise bir hakkın hukukun gözetilmesi yerine getirilmesi anlamındadır. “Temsilde adalet” özü itibariyle temsili demokrasilerin olmazsa olması olan “temsil” ve millet iradesinin Meclise yansması açısından “adil” olması ile hayat bulur. Bu nedenle “temsilde adalet” kavramı, “baraj” kavramıyla çelişen bir kavram olarak, temsili demokrasilerin olmazsa olmazı ve seçim barajı tartışmalarının da asıl üzerinde durulması gereken kavramıdır.

“Yönetimde istikrar” kavramı ise, “yönetim” ve “istikrar” kelimelerinden oluşmuş olup, “yönetim” yasalara kurallar ya da belirli koşullara uygun biçimde çalışmayı sağlamak anlamındadır. “İstikrar” ise bir düzende bir halde süreklilik anlamındadır. Genel anlamda “yönetimde istikrar” temsil mekanizması ile çoğunluk oluşturulması, oluşturulacak çoğunluğun yönetsel konumunun güçlendirilmesi, bu güçlü konumun devamlılığının sağlanması için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 33. maddesinde “*Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10’unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar.*” hükmü yer almaktadır.

Bu baraj uygulaması ile gidilen seçimler incelendiğinde temsilde adalet olmadığı gibi yönetimde istikrar da sağlanamamıştır. 1983’ten itibaren uygulanan çifte barajlı ve ülke barajlı seçimlerde amaçlanan tek partili iktidarların sağlanamadığı ve 1991, 1995, 1999 seçimlerinin koalisyon hükümetleri ortaya çıkardığı dikkate alındığında yönetimde istikrarı da sağlayamadığı görülmüştür.

2002 seçimlerinde ise parlamentoda %54 temsil edilebilmiş ve temsilde ciddi bir adaletsizlik ve demokratik temsilde meşruiyet tartışmalarını da beraberinde

getirmiştir. Seçimlerde % 34.3 oranında oy alan AKP, Meclis'teki sandalyelerin % 66'sını elde ederek tek başına hükümet olmuş, seçmenin %46'sı Meclis dışında kalmış ve temsil edilememiştir.

2007 seçimlerinde ise bağımsız adaylar damgasını vurmuş, bir çok ilden bağımsız adaylar seçim yasasının getirdiği barajın etrafından dolanarak Meclise girmiş partilerini temsil imkanı bulmuşlardır. Böylelikle bu seçimde temsil edilmeyen seçmen oranı %13'e kadar düşmüştür.

2011 seçimlerinde de benzer bir yöntemle bağımsız adaylar yöntemiyle barajın etrafından dolanılmış ve bağımsız seçilen milletvekilleri mecliste partilerini temsil imkanı bulmuşlardır.

Görüldüğü gibi seçim barajları yönetimde istikrarı sağlayamadığı gibi koyduğu engel ile “temsilde adaletsiz” bir durum oluşturmaktadır. 12 Eylül darbesi ile oluşan siyasal ortam, Milli Birlik Komitesinin de etkisiyle başlayan barajlı seçim sistemi, 1995 yılında dönemin siyasal koşullarının etkisiyle Anayasa'ya eklenen “temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri” ile güçlendirilmeye çalışmıştır.

Anayasanın bu hükmü lafzı ve ruhuyla birlikte yorumlanıp, seçim pratikleri de dikkate alındığında hali hazırda uygulanmakta olan seçim barajının anlamsızlaştığı görülecektir. Zaten temsili demokrasilerde demokratik temsilin olmazsa olmazı, millet iradesinin parlamentoya adil yansımasıdır. Bu nedenle %10 ülke barajı gereksiz ve yersizdir.

Milletvekili Seçimi Kanunu'ndan %10'luk seçim barajının kaldırılmasıyla hem demokratik temsil sağlanmış olacak hem de siyasal yelpazenin içerisinde bulunan tüm unsurlar milletin teveccühü ölçüsünde temsil imkanı bulacaklardır. Böylelikle sandığa gitmeyen, geçersiz oy kullanan seçmen “tepkili seçmen” tanımlamasından da kurtulunmuş olunacaktır.

Ayrıca, barajın tamamen ortadan kaldırılması ile daha önce barajı geçebilecek durumda olup kendine yakın hissettiği bir diğer partiye oy veren seçmen gerçek siyasi iradesiyle hareket eder hale gelecek, bu durum hem böyle bir seçmen tipinin olup olmadığını görmemize, hem de var ise siyasal katılmayı oy verme davranışının üzerine çıkaracak bir parti üyeliği sonucunu da beraberinde getirecektir. Sonuç olarak barajın kalkmasıyla temsilde adalet sağlanmış olacak seçmenin siyasal hayata katılmasının da önü açılacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Temsili demokrasinin olmazı demokratik temsilin sağlanması için, siyasi partilerin parlamentoda temsilini engelleyen %10'luk ülke barajının kaldırılması ile milli iradesinin parlamentoda tam ve eksiksiz temsilinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu durumda siyasal katılmanın oy verme davranışı düzeyinin üzerine çıkarak siyasal katılmanın da önünün açılması öngörülmüştür.

MADDE 2- Birinci maddede %10'luk ülke barajının kaldırılması öngörüldüğünden, buna paralel olarak uygulama olanağı kalmayan hükmün kaldırılması amaçlanmıştır.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.

**MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 34. maddesinin, birinci fıkrasında yer alan "*yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan*" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

